

Olağanüstü Hal, LGBTİ+’lar İçin Devam Ediyor!

“Diyanet’in Hutbesi Medyaya Nasıl Yansıdı?” Çalıştayı Sonuç Raporu

22 Ekim 2020

Kadının İnsan Hakları – Yeni Çözümler Derneği ve Kaos GL Derneği olarak, son yıllarda Türkiye’de giderek örgütlü bir şekilde çalışan ve toplumsal cinsiyet eşitliği karşıtı olduğunu ifade eden, sağ muhafazakâr örgütlenmelere karşı feministler ve LGBTİ+ aktivistleri olarak nasıl ortak mücadele yürüteceğimizi konuşmak üzere 8-9 Kasım 2019 tarihleri arasında İstanbul’da 2 gün süren Dayanışma Yaşatır Çalıştayı’nda bir araya geldik.

Medya, hukuk, aktivizm, yerel siyaset/örgütlenme, akademi/eğitim, uluslararası savunuculuk gibi başlıklar etrafında ele aldığımız toplantıyı, aynı zamanda her iki derneğin üyesi olduğu Müslüman Toplumlarında Cinsel ve Bedensel Haklar Koalisyonu’nun (Coalition for Sexual and Bodily Rights in Muslim Societies, CSBR) her yıl 9 Kasım’da uluslararası ortak eylem günü olarak belirlediği Ortak Mücadele Hep Birlikte kampanyası kapsamında düzenledik.

Bu çalıştayın ardından çalıştaydaki tematik alanlarda iki dernek olarak işbirliği ve dayanışmamızı sürdürdük. Çalıştayda kendimize çıkardığımız yol haritası doğrultusunda “Dayanışma Yaşatır” demeye devam ettik. Bunun somut örneklerinden biri de 22 Ekim’de düzenlediğimiz “Diyanet’in Hutbesi Medyaya Nasıl Yansıdı?” çalıştayı. Online olarak düzenlediğimiz bu çalıştayda 25 gazeteci, yazar, feminist ve LGBTİ+ aktivisti olarak Diyanet’in

LGBTİ+'ları, HIV'le yaşayanları ve "zina" ifadesiyle evlilik dışı cinsel ilişki yaşayan herkesi, özellikle de kadınları hedef gösteren Cuma hutbesinin medyaya yansımalarını konuştuk.

Kaos GL'nin aynı isimli İdil Engindeniz tarafından hazırlanan raporu ışığında medyadaki LGBTİ+ ve kadın düşmanlığını, toplumsal cinsiyet eşitliğine karşı sağ muhafazakar ve popülist yöntemleri, bu yöntemlere karşı yapabileceğimizi tartıştık. Okuduğunuz bu rapor, çalıştaydaki tartışmalara dair Kadının İnsan Hakları – Yeni Çözümler Derneği ve Kaos GL'nin hazırladığı özet ve önerilerini içermektedir.

"Diyanet'in Hutbesi Medyaya Nasıl Yansıdı?" raporu kapsamında bir aylık ulusal, yerel basın ve internet siteleri incelemesinde LGBTİ+'larla ilgili olarak günde ortalama 103 yayın yapıldığını görüyoruz. Kaos GL'nin sadece ulusal ve yerel basını inceleyen 2019 Medya Raporu'ndaki sayılara göre bu sürede sayı ortalama günde 20 katına çıkmakta. Bu süreçte öne çıkan konular arasında ise Diyanet İşleri Başkanı Ali Erbaş'ın eşcinselliği, HIV'le yaşamayı ve "zina"yı mücadele edilmesi gereken unsurlar olarak gösteren hutbesinin yanı sıra ücretli bir dizi ve film izleme platformu olan Netflix'te yayınlanmaya başlanan Aşk 101 dizisi, İstanbul Sözleşmesi ve çoklu baro tartışmaları yer alıyor.

Bu süreçte yayınlanan haber ve köşe yazılarını incelediğimizde özellikle Hükümet'e yakın medyanın başını çektiği düşmanlaştırma stratejisi göze çarpıyor. Yazıların geneline baktığımızda konunun ağırlıklı olarak, dayanaksız, temelsiz cümlelerle tartışıldığını görüyoruz. Yaratılan bir "düşman" etrafında, ona ve onunla bağlantılı olan ya da olduğu iddia edilen herkese, her şeye yönelik komplo teorileri rahatlıkla dolaşıma sokulabiliyor. Akılcılıktan ziyade anlık, olumsuz, güçlü duygular yaratma amacıyla bir yayıncılık yapıldığını görüyoruz. İstanbul Sözleşmesi etrafındaki tartışmada

medyada özellikle LGBTİ+’ları düşmanlaştırmak için ayrı bir strateji geliştirildiği de göze çarpıyor.

Medyadaki LGBTİ+ karşıtlığı ve düşmanlığı, tesadüfi ya da rastlantısal değil. Gerek bu raporda gerekse de diğer izleme faaliyetlerimizde belli dönemlerde kamu otoritelerinin, bakanların, Cumhurbaşkanı’nın ve üst düzey kamu görevlilerinin LGBTİ+’ları hedef alan açıklamalarına paralel bir şekilde medyada çok hızlı bir şekilde düşmanlaştırma politikalarının devreye sokulduğunu fark ediyoruz.

LGBTİ+’ları düşmanlaştırmak için en çok kullanılan stratejiler arasında itibarsızlaştırma, LGBTİ+ örgütlerini ve LGBTİ+’ları “marjinal”, “toplum dışı unsurlar” olarak gösterme, LGBTİ+’ları gündeme göre “Batı kaynaklı” olarak işaretleyip LGBTİ+ olmanın kendisini dışsal bir meseleye dönüştürme, LGBTİ+’ları bir kutuplaştırma aracına dönüştürme eğilimleri öne çıkıyor. Medyada tekelleşme, sansür ve gazetecilerin tutuklanması, yargılanması gibi gerçeklerle birlikte düşünüldüğünde; LGBTİ+ karşıtlığını yayın politikasına dönüştürmüş bir blok ile karşı karşıyayız. Buna karşılık, LGBTİ+ haklarını ve eşitliğini gözetten mecralarda ise LGBTİ+’lar yayın politikasının bir parçası değil. Gündem kendini dayattığında haberleştirme eğilimi kuvvetli. Deyim yerindeyse; LGBTİ+’ları karalama kampanyaları artık bir blok haline gelmiş LGBTİ+ karşıtı medya tarafından ortaya atıldığında buna karşı cılız sesler çıkartmanın ötesine geçemeyen bir “alternatif medya” gerçeği de önemli bir sorun olmaya devam ediyor. Gündemi belirlemek, kendi gündemini yaratmak konularında LGBTİ+ haklarını gözetten mecralar yetersiz kalıyor. Çoğu durumda belirlenen gündem doğrultusunda anlık, sıcak haberler ve değerlendirme yazıları ile kısıtlı bir yayıncılık pratiği izleniyor. LGBTİ+ hareketinin gündemleri, çalışmaları çoğu zaman ancak hedef gösterildiklerinde “alternatif medyada” yer alabiliyor.

Bütün bu sorunlara ilaveten, özellikle son yıllarda "aile" ve "din" kavramları üzerinden soyut karşıtlıklar hem LGBTİ+ karşıtı blok medya hem de Hükümet tarafından farklı vesilelerle gündeme getiriliyor. LGBTİ+'lar ile din, eşyanın doğasına aykırı bir şekilde birbirine karşıt iki ayrı olgu gibi sunuluyor. Benzeri bir yaklaşım özellikle İstanbul Sözleşmesi etrafında şekillenen karalama kampanyalarında "aile" kavramı üzerinden karşımıza çıkıyor. Bütün bu karalama kampanyalarını 2015 yılından beri Hükümet'in LGBTİ+'ların temel hak ve özgürlüklerini hedef alan uygulama ve açıklamaları, Valiliklerin çeşitli şehirlerdeki LGBTİ+ Onur Haftası ve Yürüyüşü yasakları, Ankara'da üç yıl boyunca devam eden "süresiz LGBTİ+ etkinlik yasağı" ile birlikte düşündüğümüzde karşımıza şu sonuçlar çıkıyor:

*LGBTİ+ karşıtlığını yayın politikasına dönüştüren medya kurumları, hem siyasetçilerin LGBTİ+ karşıtı açıklama ve uygulamalarını meşrulaştırmayı kendisine görev addediyor hem de siyasetçilere LGBTİ+ karşıtı açıklamalar yapmalarını tavsiye (!) ediyor.

*Toplumdaki LGBTİ+ algısını değiştirmek, LGBTİ+ düşmanlığını ve nefreti yaygınlaştırmak için kamu görevlilerinin açıklama ve uygulamalarının yanı sıra; Hükümet yanlısı medya kurumları da sistematik ve organize karalama kampanyaları düzenliyor. Adeta LGBTİ+'lara karşı ideolojik ve politik bir mücadele yürütülüyor.

*Bu haliyle, içinden geçtiğimiz süreçte LGBTİ+'ları hedef alan nefret söylemini salt konu hakkında bilgi sahibi olmama ya da hata yapma ile açıklayamayız. Gerek medya izleme çalışmaları gerek kamunun uygulamaları, LGBTİ+ karşıtlığının bilinçli, ideolojik bir tutumun gereği görerek sistematik bir yaklaşım olduğunu gösteriyor.

*LGBTİ+ karşıtlığı, bir yandan da toplumsal cinsiyet eşitliğine dönük baskıcı uygulamalar ile el ele ilerliyor. Bu durum, medyada da yansımalarını buluyor.

“LGBTİ+ aktivizmi ve feminizm” düşmanlaştırılarak; mücadeleler itibarsızlaştırmaya çalışılıyor.

*Ülke genelinde yayın yapan LGBTİ+ karşıtı medyanın haberleri katlanarak ve çoğalarak yerel medyaya da sirayet ediyor. Gazeteler; aynı gazetenin farklı isimlerine dönüşüyor.

*Pandemi devam ederken, Diyanet’in hutbesi ile güçlenen bu LGBTİ+ karşıtı iklim, olağanüstü halin LGBTİ+’lar açısından devam ettiğini gösteriyor.

Peki ne yapmalı?

Bütün bu karamsar görünen tabloya rağmen, LGBTİ+ hareketinin senelerdir devam eden çabalarının bir sonucu olarak artık çok daha fazla medya kurumunda LGBTİ+ haklarını gözeten haber ve köşe yazılarına rastlıyoruz. Yaratılmak istenen LGBTİ+ karşıtlığının toplumsal bir uzlaşısı olmadığını biliyoruz ve görüyoruz. Her geçen gün LGBTİ+’ların eşitliğine ilişkin farklı kişi ve kurumların adımlar atması, özellikle nefret kampanyalarının ardından LGBTİ+ hareketiyle dayanışmayı demokrasi ve insan hakları mücadelesinin gereği görenlerin çoğalması, Diyanet’in nefret hutbesi ile tepe noktasına çıkan karalama kampanyasına birçok şehirden ses yükselmesi, bu seslerin medyada da karşılık bulması umudumuzu yeşertiyor.

Bu çalıştayla birlikte bu umudu güçlendirme, bir bütün olarak yürüttüğümüz eşitlik ve özgürlük mücadelesinde medyaya dair yol haritası çıkarma imkanı bulduk.

*Medyayı izlemeye, izlemekle kalmayıp değiştirip dönüştürmek için mücadeleye var olan araçlarımızı güçlendirerek ve yeni araçlar yaratarak devam edeceğiz. Anlatılan bizim hikayemiz olana kadar; her bir sesin, her bir soluğun kıymetli olduğu bilinciyle kendi gündemimizi yaratmak için çalışacağız.

*LGBTİ+'ların siyasetin gündeminde yer almasını bir yandan LGBTİ+ hareketinin bir başarısı olarak görüyoruz. Dalga geçilen, alay edilen, gücü elinden alınan LGBTİ+'ların adalet talebi hem siyasette hem de medyada karşılığını buluyor.

*Heteronormativite ve ataerkinin eşitsiz düzeneklerine karşı alternatif medyayı güçlendirmek, sözümüzü ve politikamızı alternatif medyayla da sınırlı kalmayacak şekilde görünür kılmak, yaratılmak istenen LGBTİ+ düşmanı atmosfere karşı kendi iklimimizi, sesimizi yaygınlaştırmak için hem geleneksel medya araçlarını hem de sosyal medyayı kullanmaya devam edeceğiz.

*LGBTİ+ hareketi ve feminizmden öğrenmeye devam ederek, parçası olduğumuz topluma seslenmeyi, toplumsal eşitsizliklere karşı eşitlik için adımlar atmaya teşvik etmeyi temel politikalarımızdan biri olarak görüyoruz. LGBTİ+ haklarını ve eşitliğini sağlamanın medyanın yayın politikasına dönüşmesi için iletişimi sürdüreceğiz.

Medyanın da önemli bir rol üstlendiği bu düşmanlık oyununu oynamayı reddediyoruz, bu oyunu bozuyor ve anlatılan bizim hikayemiz olmalı diyoruz. Bu çalıştay vesilesiyle bir kez daha "Dayanışma Yaşatır" demeyi önemsiyoruz. Hayatlarımız; karşıtlıklara, düşmanlıklara sığmaz!